

ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 37(091)Т. Цеклер

DOI <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2025-2-17-23>

Клоновський Юрій Ярославович,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці, Україна.

klonovskyi.yurii@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0002-0495-5587>

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ ТЕОДОРА ЦЕКЛЕРА

Постановка проблеми. Сучасна педагогіка дедалі більше звертається до історико-педагогічної спадщини з метою осмислення ціннісних основ освіти. У період глибоких соціальних трансформацій особливу цінність набувають дослідження діяльності педагогів, які поєднували теоретичні засади з практикою служіння, гуманістичним ставленням до особистості дитини та опікунським підходом до виховання. Однією з таких малодосліджених, але надзвичайно вагомих постатей є Теодор Цеклер (1867–1949) – педагог, пастор, громадський діяч, організатор освіти в Галичині, який здійснив помітний внесок у формування соціально орієнтованої християнської педагогіки.

Його педагогічна система формувалася під впливом низки зовнішніх та внутрішніх чинників: історичних обставин, міжкультурного діалогу, протестантських морально-етичних принципів, а також європейських гуманістичних педагогічних теорій. Аналіз факторів, що зумовили педагогічні погляди Цеклера, дозволяє не лише глибше зрозуміти його особисту освітню філософію, а й відновити цілісний образ педагогіки як простору служіння, опіки та відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні педагогічна спадщина Теодора Цеклера ще не отримала належного висвітлення в науковому дискурсі, що обумовлює

актуальність дослідження основних факторів формування його педагогічних поглядів. Незважаючи на те, що окремі аспекти діяльності Цеклера знаходили відображення у працях з історії освіти та культури Галичини, системні праці, присвячені аналізу його педагогічної концепції, залишаються поодинокими.

Певну увагу постаті Теодора Цеклера приділено в роботах І. Монолатій, В. Лемпл, О. Руда, Г. Кох, які висвітлювали загальний контекст розвитку українського шкільництва, духовної освіти та національного відродження. У сучасному науковому просторі інтерес до його особи зростає, про що свідчать поодинокі публікації у вітчизняних фахових виданнях, присвячених історії освіти, духовності та соціального виховання. Зокрема, у працях з педагогіки звертається увага на значення християнського виховання, роль церкви у розвитку освіти, що опосередковано стосується і діяльності Цеклера.

Разом із тим, більшість наукових досліджень зосереджені на загальних характеристиках педагогічного процесу в Галичині або на огляді діяльності інших постатей того часу, що залишає значний потенціал для подальших студій, зокрема з вивчення соціокультурного середовища, в якому формувався Теодор Цеклер, його зв'язків із громадськими, церковними і освітніми структурами, а також аналізу його теоретичних засад виховання.

Таким чином, незважаючи на фрагментарну присутність в історико-педагогічних дослідженнях, педагогічна концепція Теодора Цеклера потребує цілісного наукового осмислення з урахуванням міждисциплінарного підходу та контекстуальних чинників, що її формували.

Мета статті – дослідити й з'ясувати основні фактори, які вплинули на формування педагогічних поглядів Теодора Цеклера в контексті соціально-історичних, культурних, релігійних і освітніх умов Галичини кінця XIX – першої половини XX століття, а також виявити специфіку синтезу традиційних християнських та новітніх педагогічних ідей у його педагогічній концепції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кінець XIX – початок XX ст. – період глибоких соціально-економічних трансформацій у Східній Галичині, що входила до складу Австро-Угорської імперії. Саме в цей час формувалися передумови для становлення особливого освітнього і педагогічного середовища, яке базувалося на міжкультурному діалозі, релігійній багатоманітності, політичній поляризації та швидкому зростанні освітніх потреб населення.

Галичина була багатоетнічною територією, де співіснували українці, поляки, євреї, німці, вірмени, чехи та інші народи. Це сприяло розвитку освітніх установ, які, з одного боку, виконували функцію збереження етнокультурної ідентичності, а з іншого – були простором боротьби за політичний вплив через систему шкільництва. Освітня політика Австро-Угорщини дозволяла функціонування конфесійних шкіл – римо-католицьких, греко-католицьких, юдейських, протестантських, що, у свою чергу, породжувало конкуренцію за якість виховання, доступ до знань і соціальної мобільності (Сіреджук, 2008).

На зламі століть у Європі активно розвивалися течії соціальної педагогіки, які підкреслювали необхідність не лише навчання, а й соціального захисту дітей, особливо із вразливих категорій населення. Ідеї Песталоцці, Фребеля, Гербарта знаходили своє відображення

у практиках навчально-виховної діяльності, орієнтованої на розвиток дитини як цілісної особистості.

Австро-Угорщина, зокрема Галичина, не була ізольованою від європейських процесів. Протестантські середовища, зокрема громади реформатського та євангелічного віросповідання, запозичували з Німеччини та Швейцарії передові педагогічні ідеї. У цьому контексті особливо важливими є концепції «педагогіки серця», «морального вдосконалення», опікунсько-родинної моделі освіти.

Теодор Цеклер, як представник німецькомовної протестантської інтелігенції, був тісно пов'язаний із педагогічною традицією гуманізму та християнського альтруїзму, що передбачали поєднання виховання, духовного служіння й соціальної допомоги. Його діяльність в Україні у цьому сенсі була «трансфером» європейських моделей на український ґрунт із відповідною адаптацією до місцевих реалій.

Важливим компонентом педагогічного становлення Теодора Цеклера є вплив протестантської етики, яка сформувала його як особистість і педагога. Основні положення протестантської педагогіки ґрунтуються на ідеях працьовитості, дисципліни, відповідальності перед Богом і суспільством, цінності освіти як засобу духовного вдосконалення.

Значимо, що Мартін Лютер, Йоганн Штраус, Іоганн Шульц, Йоганн Генріх Песталоцці та інші відомі діячі протестантської педагогіки якраз ставили за мету виховання моральної особистості через любов, авторитет прикладу та персоніфіковану увагу до дитини. Саме ці принципи глибоко вкорінюються в педагогічних ідеях Цеклера, який прагнув будувати школу як спільноту, де педагог є не лише наставником, а й другом, опікуном, духовним радником.

Цеклер вважав, що педагог має бути морально цілісною особистістю, готовою до самопожертви в ім'я майбутнього дитини. Це глибоко збігається з протестантським уявленням про «виклик служіння», коли праця з дітьми розглядається не як професія, а як покликання (Zöckler, 1911).

Формування педагогічних ідей Теодора Цеклера відбувалося у релігійно насиченому середовищі, де богослов'я було не лише академічною дисципліною, а способом життя. Теологічна освіта, яку здобув Цеклер, мала глибокий вплив на його педагогічне мислення. Педагогіка в його розумінні була продовженням християнської любові, а виховання – шляхом до спасіння, морального вдосконалення та самореалізації дитини.

Галицький соціокультурний контекст сприяв практичному застосуванню цих ідей. Теодор Цеклер активно взаємодіяв з українськими освітніми ініціативами, зокрема через організацію сиротинців, шкіл, майстерень. Його освітні заклади були відкритими для дітей різних віросповідань, що свідчить про міжконфесійну толерантність та гуманістичний характер його діяльності (Höhn, 1965).

У релігійному аспекті його педагогіка спиралася на концепт безумовної цінності дитини як творіння Божого. Це кардинально відрізнялося від формалізованої моделі освіти імперської школи та передбачало індивідуальний підхід, увагу до психоемоційного стану, духовних потреб, сімейного середовища дитини.

Формування педагогічного світогляду Теодора Цеклера тісно пов'язане з родинним середовищем, у якому він виростав. Народжений у 1867 році у німецько-протестантській родині, він з ранніх літ був занурений у атмосферу християнської доброчесності, морального самоконтролю, глибокої поваги до праці та освіти. Його батьки належали до освіченого прошарку пасторської інтелігенції, що цінувала не лише релігійну віру, а й гуманістичну культуру, самовиховання та громадську активність.

У родині Цеклера практикували щоденне читання Святого Письма, обговорення моральних тем, навчання дітей через приклад та доброзичливу дисципліну. Такий тип виховання сформував у Теодора глибоке почуття обов'язку, відкритість до служіння іншим, а також емпатію, що в майбутньому стали основою його педагогічної концепції. Роль родини в педагогічному становленні Цеклера

є ключовою, адже саме у домашньому колі він навчився поєднувати віру і знання, моральність і практику, авторитет і любов (Цеклер, 2007).

Навчання Теодора Цеклера в духовних навчальних закладах (зокрема, в Євангелічно-теологічному факультеті у Відні) мало потужний вплив на його педагогічне мислення. Вивчення Святого Письма, праць церковних отців, класичних теологів і моральної філософії сприяло формуванню світоглядної цілісності, у центрі якої перебувала людина як Божий образ. У його працях та проповідях можна відчитати елементи теоцентризму – ідеї, що кожна дитина має унікальну гідність, закладену Творцем. Відповідно, виховання, за Цеклером, повинно передбачати не лише розвиток інтелекту, а й формування духовного ядра особистості – совісті, милосердя, любові до ближнього.

Вивчення етики, логіки, історії Церкви, порівняльного богослов'я дало Цеклеру необхідні інструменти для розуміння різних моделей впливу на людину – не через примус, а через моральний авторитет, переконання, співпереживання. Цей підхід став основою його педагогічної позиції: вихователь – не диктатор, а провідник, друг, духовний порадник.

Біографія Теодора Цеклера тісно пов'язана з його педагогічним служінням. Після закінчення навчання та пасторської хіротонії він активно долучився до громадського та освітнього життя Галичини. Його праця з дітьми-сиротами, допомога бідним родинам, створення ремісничих шкіл і шкіл для дівчат – це конкретні прояви його світоглядної позиції (Alabrudzińska, 1999).

Практика виховання через любов, служіння та конкретну допомогу стала своєрідною «педагогікою дії». Теодор Цеклер не просто теоретизував, а жив згідно з тими ідеями, які проповідував. Його життєвий шлях – це приклад поєднання віри та педагогіки, милосердя та соціальної справедливості.

Особисті труднощі, зокрема політичні утиски, матеріальні нестатки, міжконфесійна напруга в Галичині, не зламали його педагогічного ідеалу. Навпаки – ці виклики лише загартували його як педагога-гуманіста, здатного

бачити в дитині не лише об'єкт виховання, а суб'єкта із власними потребами, болями, потенціалом.

Варто звернути увагу і на риси характеру Теодора Цеклера, які стали підґрунтям його педагогічного стилю. Це – принциповість, скромність, працьовитість, відкритість до діалогу, організаторський хист, здатність об'єднувати людей навколо спільної мети. Його листування, свідчення сучасників, а також адміністративна діяльність свідчать про виняткову інтелігентність, що поєднувалася з щирим співчуттям до чужого горя (Клоновський, 2024).

Такі риси, як внутрішня послідовність, готовність жертвувати власними ресурсами заради добра дітей, вміння слухати і підтримати – становлять підвалини того типу вихователя, якого сам Цеклер прагнув виховати у кожному вчителеві, що працював у його навчальних закладах.

Таким чином, особистість Теодора Цеклера постає як цілісний педагогічний феномен, у якому внутрішній світ, релігійні переконання, родинні цінності та життєвий досвід зливаються у єдину гуманістично-християнську педагогічну концепцію.

Теодор Цеклер уважно стежив за новітніми педагогічними течіями Європи, зокрема за розвитком соціальної педагогіки, яка акцентувала на ролі виховання в контексті соціальної несправедливості, бідності, сирітства та відчуження. Ідеї П. Наторпа, А. Ферстера, Г. Кершенштейнера, а також практики благодійних організацій Німеччини, Швейцарії та Австрії стали важливим джерелом натхнення для його власної моделі «виховання через опіку» (Ladenberger, 1967).

Зокрема, Цеклер підтримував думку, що освітня установа має бути не лише місцем навчання, а й соціальним прихистком для дитини. Його сиротинці функціонували як невеликі громади, де дитина отримувала не тільки знання, але й турботу, підтримку, відчуття безпеки та родинного тепла. Такий підхід зближував його педагогіку з концепцією «*Gemeinschaftserziehung*» (виховання в громаді).

Окремою лінією формування педагогічного світогляду Цеклера є досвід протестантської філантропічної діяльності у межах Австро-Угорщини. Упродовж XIX – початку XX століть на території імперії активно функціонували численні благодійні товариства, сиротинці, лікарні, освітні товариства, які діяли на принципах християнського служіння.

Цеклер тісно співпрацював із такими організаціями та переймав досвід ефективного поєднання організаційної роботи, соціальної опіки й виховання. Він розумів, що сирітство, убожество, бездомність – це не лише соціальні проблеми, а виклики для педагогіки, яка має стати відповіддю через любов і турботу.

Діяльність Т. Цеклера в Україні стала прикладом імплементації протестантської благодійної педагогіки на практиці, що дозволило створити унікальну систему освіти для знедолених дітей, засновану на християнських чеснотах, трудовому навчанні та родинному підході до виховання (Полек, Ступарик, 1999).

Педагогічна система Теодора Цеклера є цілісною моделлю виховання, що поєднує духовно-релігійні, морально-етичні, соціально-опікунські та освітні складові. Основною метою виховання Цеклер вважав формування повноцінної, духовно зрілої, працьовитої й відповідальної особистості, яка здатна жити за християнськими цінностями та служити ближньому. Цеклер розглядав виховання як процес постійного впливу на особистість через приклад, любов, служіння, працю та духовний супровід. Його система базувалась на ідеї, що педагогіка має розвивати не лише розум дитини, а й серце, волю, здатність до самопожертви та співчуття.

У центрі його моделі перебувала дитина, що потребує опіки та підтримки, і саме педагог мав стати провідником до її зцілення, зростання й соціального становлення. Сам Цеклер дотримувався високих стандартів у доборі кадрів. Його педагоги проходили внутрішнє навчання, брали участь у молитовних зібраннях, обговорювали педагогічні проблеми на спільних зустрічах. Це створювало унікальний морально-духовний клімат у його закладах (Eser, 2010).

Ідеї Теодора Цеклера були не лише відповіддю на соціальні виклики його доби, а й цінним внеском у розвиток європейської та української соціальної педагогіки. Його діяльність стала органічною частиною еволюції гуманістичного підходу в освіті, який набув особливого значення у другій половині XIX – на початку XX століття.

Педагогіка Цеклера розвивалась на перетині філантропії, релігійного служіння, практики соціальної опіки й освітньої місії. Його підхід до дитини як до духовно і морально рівної особистості, яка заслуговує на повагу і турботу, набагато випереджав стандарти тогочасної державної шкільної системи, особливо щодо дітей з вразливих категорій – сиріт, бідних, безпритульних.

Цеклер – представник тієї педагогіки, що виростала з християнського обов'язку, але була модерною за змістом, зорієнтованою на реформування шкільництва відповідно до вимог доби. Його концепція опікунського виховання перегукується з сучасними підходами інклюзивної освіти, соціального супроводу дитини та особистісно орієнтованої педагогіки.

Висновки. Отримані результати дозволяють зробити такі узагальнення:

1. Соціально-історичний контекст кінця XIX – першої половини XX століття в Галичині відіграв ключову роль у становленні Теодора Цеклера як педагога й опікуна. Бурхливі суспільно-політичні трансформації, загострення соціальних проблем, особливо дитячої безпритульності та сирітства, визначили вектор його діяльності – служіння знедоленим.

2. Релігійно-духовна основа педагогіки Цеклера, сформована під впливом протестантської етики, особистого релігійного досвіду

та служіння в церкві, стала фундаментом оригінальної педагогічної системи. Християнські цінності, зокрема любов, милосердя, служіння ближньому, були для педагога не лише вірою, а й методом виховання.

3. Освітньо-опікунська діяльність освітництва, що охоплювала створення шкіл, сиротинців, ремісничих майстерень, стала інноваційним прикладом поєднання навчання, виховання й соціальної опіки. Його виховні заклади забезпечували дітям не лише знання, а й життєво важливу підтримку, виховуючи в них гідність, відповідальність і віру в себе.

4. Педагогічна концепція Цеклера базувалася на таких принципах: любові до дитини, поваги до її гідності, вихованні через працю, особистому прикладі вихователя та духовному супроводі. Його педагогіка є цілісною системою, де гармонійно поєднані духовне, емоційне, соціальне та інтелектуальне виховання.

5. Методи виховання, застосовані Цеклером, включали доброзичливий нагляд, індивідуальний підхід, заохочення, духовне наставництво й самообслуговування. Вони методи були гуманними, відповідали потребам дітей і орієнтувались на довготривалий виховний ефект.

6. Історико-педагогічне значення ідей Теодора Цеклера полягає в їхній актуальності для сучасної освітньої практики, особливо в контексті роботи з дітьми, які опинились у складних життєвих обставинах. Його підходи можуть бути інтегровані у сучасну соціальну педагогіку, інклюзивну освіту та педагогіку турботи.

7. Подальше вивчення спадщини гуманіста відкриває перспективи для досліджень у галузі історії освіти, міжкультурної педагогіки, соціального служіння та релігійно-гуманістичного виховання.

Література

1. Клоновський Ю. Виникнення та розвиток протестантського руху у Станиславівському воєводстві. Чернівці : Технодрук, 2024. 292 с.
2. Полек В. Т., Ступарик Б. М. Сторінки українсько-німецьких історико-культурних взаємин / Кафедра української літератури Прикарпатського ун-ту ім. Василя Стефаника, Інститут українознавства при Прикарпатському ун-ті ім. Василя Стефаника, Комітет допомоги галицьким німцям. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999. 142 с.
3. Сіреджук П. Соціально-економічне становище і культурне життя німецької меншини Східної Галичини (20-30-ті роки XX ст.). Тернопіль, 2008.
4. Цеклер Л. Бог чує молитву. Життя Теодора Цеклера розказане Ліллі Цеклер: спогади / (пер. з нім.). Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2007.

5. Alabrudzińska E. Kościoły ewangelickie na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Toruń 1999.
6. Eser I. Volk, Staat, Gott!: die deutsche Minderheit in Polen und ihr Schulwesen 1918–1939. Vol. 15. Otto Harrassowitz Verlag, 2010. 775 p.
7. Höhn L. Das deutsch-evangelische Privatvolksschulwesen in Galizien (1782–1939). In: Heimat Galizien. Ein Gedenkbuch, zusammengestellt von J. Krämer, Stuttgart-Bad Cannstatt 1965. 177 p.
8. Ladenberger, E. D. Theodor Zöckler: Zum 100. Geburtstag Von Vater Zöckler. Stuttgart : Hilfskomitee d. Galiziendt, 1967.
9. Zöckler T. Stanislau. Evangelisches Gemeindeblatt: Organ der Evang. Kirche A. u. H.B. in Polen. Stanislau.1911. Nr. 9. 150 p.

References

1. Klonovskyi, Yu. (2024). Vynyknennia ta rozvytok protestantskoho rukhu u Stanyslavivskomu voievodstvi [The emergence and development of the Protestant movement in the Stanislaviv Voivodeship]. Chernivtsi: Tekhnodruk [in Ukrainian].
2. Poliek, V. T., & Stuparyk, B. M. (1999). Storinky ukrainsko-nimetskykh istoryko-kulturnykh vzaiemyn [Pages of Ukrainian-German historical and cultural relations]. Kafedra ukrainskoi literatury Prykarpatskoho un-tu im. Vasylia Stefanyka, Instytut ukrainoznavstva pry Prykarpatskomu un-ti im. Vasylia Stefanyka, Komitet dopomohy halytskym nimtsiam. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria [in Ukrainian].
3. Siredzhuk, P. (2008). Sotsialno-ekonomichne stanovyshche i kulturne zhyttia nimetskoj menshyny Skhidnoi Halychyny (20-30-ti roky XX st.) [Socio-economic situation and cultural life of the German minority in Eastern Galicia (1920s – 1930s)] Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
4. Tsekler, L. (2007). Boh chuie molytvu. Zhyttia Teodora Tseklera rozkazane Lilli Tsekler: spohady / per. z nim. [God hears prayer. The life of Theodor Zeckler as told by Lilli Zeckler: memoirs / L. Zeckler]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV [in Ukrainian].
5. Eser, I. (2010). Volk, Staat, Gott!: die deutsche Minderheit in Polen und ihr Schulwesen 1918–1939. Vol. 15. Otto Harrassowitz Verlag [in German].
6. Alabrudzińska, E. (1999). Kościoły ewangelickie na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej. Toruń: Wyd-wo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika [in Polish].
7. Höhn, L. (1965). Das deutsch-evangelische Privatvolksschulwesen in Galizien (1782–1939). In: J. Krämer (zusammengestellt). Heimat Galizien. Ein Gedenkbuch. StuttgartBad Cannstatt [in German].
8. Ladenberger, E. D. (1967). Theodor Zöckler: Zum 100. Geburtstag Von Vater Zöckler. Stuttgart: Hilfskomitee d. Galiziendt [in Polish].
9. Zöckler, T. Evangelisches Gemeindeblatt (1911): Organ der Evang. Kirche A. U. H. B. in Polen. Stanislau [in Polish].

Клоновський Ю. Я. Основні фактори формування педагогічних поглядів Теодора Цеклера

Стаття присвячена ґрунтовному аналізу основних факторів, що вплинули на формування педагогічних поглядів Теодора Цеклера (1867–1949) – визначного педагога, просвітника, громадського і церковного діяча, активного організатора шкільництва в Галичині. У науковій розвідці розглянуто широкий спектр чинників, які відіграли вирішальну роль у становленні його педагогічного світогляду, зокрема: вплив родинного середовища, духовно-релігійного виховання, навчання у духовних та світських навчальних закладах, знайомство з європейськими освітніми концепціями та участь у практичній освітньо-опікунській діяльності. Автором проаналізовано політичну та соціокультурну ситуацію в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ століття, що значною мірою вплинула на світоглядні орієнтири Цеклера, зокрема його погляди на місце освіти у процесах національного відродження, формування громадянської свідомості та соціального служіння.

Показано, що педагогічні ідеї Теодора Цеклера були синтезом традицій християнської етики, народної педагогіки та новітніх на той час західноєвропейських теорій, адаптованих до українського культурного контексту. У статті аргументовано, що педагогічна спадщина Цеклера має актуальне значення для сучасної української освіти, особливо в аспектах морального, духовного та громадянського виховання молоді. Його педагогічна система формувалася під впливом низки зовнішніх та внутрішніх чинників: історичних обставин, міжкультурного діалогу, протестантських морально-етичних принципів, а також європейських гуманістичних педагогічних теорій. Аналіз факторів, що зумовили педагогічні погляди Цеклера, дозволяє не лише глибше зрозуміти його особисту освітню філософію, а й відновити цілісний образ педагогіки як простору служіння, опіки та відповідальності.

Ключові слова: Теодор Цеклер, педагогічні погляди, Галичина, освіта, виховання, соціокультурні фактори, гуманізм.

Klonovskiy Yu. Ya. The main factors in the formation of pedagogical views of Theodor Zöckler

The article is devoted to a thorough analysis of the main factors that influenced the formation of the pedagogical views of Theodor Zöckler (1867–1949), a prominent teacher, educator, public and church figure, and active organizer of schooling in Galicia. The research examines a wide range of factors that played a decisive role in the formation of his pedagogical outlook, in particular: the influence of the family environment, spiritual and religious upbringing, studying in religious and secular educational institutions, familiarity with European educational concepts, and participation in practical educational and educational activities. The author analyzes the political and socio-cultural situation in Galicia in the late nineteenth and early twentieth centuries, which significantly influenced Zeckler's worldview, in particular his views on the place of education in the processes of national revival, the formation of civic consciousness and social service.

It is shown that the pedagogical ideas of Theodor Zöckler were a synthesis of the traditions of Christian ethics, folk pedagogy and the latest Western European theories of the time, adapted to the Ukrainian cultural context. The article argues that Zöckler's pedagogical heritage is of relevance to contemporary Ukrainian education, especially in terms of moral, spiritual, and civic education of young people. His pedagogical system was formed under the influence of a number of external and internal factors: historical circumstances, intercultural dialogue, Protestant moral and ethical principles, as well as European humanistic pedagogical theories. The analysis of the factors that determined Zöckler's pedagogical views allows not only to better understand his personal educational philosophy, but also to restore a holistic image of pedagogy as a space of service, care, and responsibility.

Key words: Theodor Zöckler, pedagogical views, Galicia, education, upbringing, socio-cultural factors, humanism.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2025 р.
Прийнято до друку 20.06.2025 р.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

